

ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU

NÜZHET

Nâzım Hikmet'in 'Minnacık' Kadını

Remzi Kitabevi

Doç. Dr. ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU Cambridge Üniversitesi Lucy Cavendish Koleji'nin 1986'dan bu yana üyesi olup üniversitede uzun yıllar Türk Dili ve Edebiyatı alanında öğretim üyeliğini sürdürmektedir. Toplum-dilbilim (sociolinguistics) kapsamında Türk dili ve kültürüyle ilgili uluslararası yayınevleri tarafından yayınlanmış kitapları ve bilimsel makaleleri bulunmaktadır. *Bir Türk Ailesinin Öyküsü (Portrait of a Turkish Family)* çevirisi 1998'de basılmıştır. *Frederic Chopin, 101 Seçme Mektup* adlı kitabı ise yayına hazırlanmaktadır.

Arın Bayraktaroğlu halen British Association for Turkish Area Studies derneğinin yönetim kurulu üyesi olup İngiltere'deki Chartered Institute of Linguists kuruluna 2003 yılında kıdemli üye (Fellow) olarak seçilmiştir. İngiltere Türk Dernekleri Federasyonu tarafından "Başarı Ödülü" ile (2019) onurlandırılmıştır.

ARIN DİLLİGİL BAYRAKTAROĞLU

NÜZHET

Nazım Hikmet'in 'Minnacık' Kadını

Remzi Kitabevi

NÜZHET / Arın Dilligil Bayraktaroğlu

© Remzi Kitabevi, 2022

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Dođan Yalçın

Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-2098-5

BİRİNCİ BASIM: Haziran 2022

Kitabın basımı 2000 adet yapılmıştır.

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul

Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

Sunuş

Bu kitap çok özel bir Türk kadınının, Nüzhet Berkin Hanımefendi'nin ve yakın aile çevresinin yaşantısını, 1876'dan 1987 yılına kadar süren, yüz yılı biraz aşkın bir devredeki sosyal ve tarihsel değişimler ortamında ele alır. Onun yaşantısını takip etmek demek, bir bakıma yakın tarihimizi öğrenmek ve bu süreçte ülkenin düşünce sistemine katkı sağlamış önemli isimlerle tanışmak demektir. Bu kapsamda İttihat ve Terakki mensuplarıyla, sol fikirlere yatkın aydınlarla, felsefe, edebiyat ve sosyoloji tarihimize katkıda bulunmuş isimlerle, aynen Nüzhet Hanım'ın yaptığı gibi, karşılaşma fırsatı buluruz.

1900'de doğup çocukluk ve genç kızlık devresini Osmanlı'nın son yıllarında geçirmiş olan Nüzhet Hanım hayatını üstün yeteneklere sahip üç erkekle paylaşmış, onların meziyetleriyle şekillenmiş, onların bilgeliğinden yararlanmış, Osmanlı üst tabaka terbiyesi ile, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilkeli duruşunu birleştirmiş mükemmel bir örnektir.

On bir yaşından yirmi yaşına kadar eniştesi Türk siyasetçisi, düşünür, çevirmen, sosyolog, gazeteci ve politika yazarı Muhiiddin Birgen'in himayesinde yaşamış, ardından Moskova'da Türkiye'nin en sevilen şairlerinin başında gelen Nâzım Hikmet Ran ile ilk evliliğini yapmıştır. Kısa süren bu birliktelikten sonra Türkiye Felsefe Cemiyeti'nin kurucularından Mehmet Servet Berkin ile hayatını birleştirmiştir. 1989 yılında, arkasında iki kızını ve dört torununu bırakarak Ankara'da vefat etmiştir. Bu yaşantının özellikleri göz önünde tutulursa, kitabın iki bölüme

ayrılması uygun olacaktır: Osmanlı günleri ve Cumhuriyet günleri.

6

Kitabımızın kahramanı Nüzhet Hanım hakkında pek çok kitap veya makalede az da olsa bilgi bulunabilir, ama bunların en ayrıntılı olanı dahi birkaç sayfayı geçmez. Nâzım Hikmet ile ilgili pek çok yayında Nüzhet Hanım'dan söz edilir, ama yazarların ona olan hayranlığı satır aralarında saklıdır. Ondan bahsedenlerin saygısı, "Hanım" sözcüğünü kullanmalarında da görülecektir. Nâzım Hikmet'in diğer eşlerine ait "Piraye" veya "Münevver" isimleri çeşitli kaynaklarda bir tamlama olmadan kullanılmasına rağmen, ona yapılan atıfların "Nüzhet Hanım" veya ikinci evliliğinde kayıtlara geçmiş ismi "Nüzhet Berkin" şeklinde olması dikkat çeker.

Kendisini yakından tanıma şansını yakalamış olanlar için de Nüzhet Hanım insanda saygınlık ve hayranlık karışımı duygular uyandırmış bir hanımefendidir. Her ne kadar "mavi gözlü kıskanç bir dev" onu "minnacık bir kadın" olarak tasvir etmişse de, tanıyanlar Nüzhet Hanım'ın zarafeti, nezaketi ve ayakta kalma azmi açısından ne kadar büyük bir kişilik olduğunu bilirler. Bu kitabın yazarı, ondan sadece "Nüzhet" şeklinde bahsettiği için hem ailesinden, hem de okurlardan özür diler. Ancak, "Hanım" sıfatı kitabın kahramanı ile okuyucu arasında hiç istenmedik bir mesafe yaratacağı için, çoğu yerde ilk isminin kullanılması, okuyucuyla yakınlık kurulması açısından uygun görülmüştür.

Nüzhet Hanım'ın yakınlarıyla ilgili dikkat çeken bir husus, yanında büyüdüğü eniştesi Muhiddin Birgen ile ikinci eşi Servet Berkin hakkında elde, hak ettikleri ölçüde, araştırma bulunmamasıdır. Bu iki kişi Cumhuriyet'in fikrîsel kuraklık yaşadığı ilk devrede yaptıkları yayınlarla önemli konuları gündeme getirdikleri halde, bir iki istisna dışında, aydınlarımız tarafından incelemeye layık görülmemişlerdir. Belki bunun nedeni, her ikisinin de, Nüzhet Hanım'ın Nâzım Hikmet'ten ayrılmasında etkili olduğu gibi genel bir kanının mevcudiyetinde gizlidir. Hiç

kimse Nâzım Hikmet'in şiir alanındaki dehasını inkâr edemez. Ancak, Birgen ile Berkin'in aydınlanma çağıımıza yaptıkları katkıları hafife almak da haksızlıktır.

Elinizdeki kitap akademik inceleme değildir, bir tarihsel romandır. İçinde bahsedilen olaylar ve onların toplumdaki izdüşümleri, bir iki hayali figüran dışında kalan tanınmış kişiler, onların kültür hayatımıza yaptıkları katkılar, Nüzhet Hanım ve ailesinin romanda adı geçen bireylerle olan ilişkileri hep gerçek olgulardır. Bunlara Nüzhet Hanım'ın yakınlarının verdiği bilgilerin yanı sıra çok sayıda kitap, makale ve gazete haberi kaynak oluşturmuştur. Ne var ki, bu gerçekler çoğu kez mizansenlere oturtularak okuyucuya sunulmuştur. Yapılmak istenen Nüzhet Hanım'ın yaşam öyküsünü, Nâzım Hikmet'in yanı sıra, Birgen'i ve Berkin'i de kapsar biçimde yansıtmaktır. Daha ayrıntılı çalışmalara vesile olursa hedefe ulaşılmış sayılır.

Kitabın hazırlık safhasında yardımını esirgemeyen kızları ve torunlarına gönül borcum var. Özellikle kızları Güner Baykal ile Fatma Gülsen Çizmeli'ye ve torunu Ayşe Seeher'e günlerce ve saatlerce soru yanıtlamaktan yüksünmedikleri için minnet borçluyum. Aynı şekilde, bu çalışmanın ilk okuyucuları, Osmanlı tarihi uzmanı, Profesör Dr. Uygur Kocabaşoğlu'na ve iletişim uzmanı Profesör Dr. Cemal Özgüven'e önerileri için minnettarım. Ayrıca komşu Agâh Sırrı Levend'in torunu, tiyatro uzmanı ve aktör Ahmet Levendoğlu'na, Nüzhet Hanım'ın Ankara Kız Lisesi'nden öğrencisi Bülbin (Berkman) Nefti'ye, Ses Tiyatrosu hakkında bilgi veren aktör Nedim Saban'a, Âsude Zeybekoğlu'nun çevirileri konusunda beni aydınlatan Rahmi Dilligil'e de yürekten teşekkür ederim. Bu kapsamda eşim Sinan Bayraktaroğlu'nu ve oğlum Kerem'i de gösterdikleri sabır nedeniyle anmamak haksızlık olur.

Arın Dilligil Bayraktaroğlu

BÖLÜM 1

Osmanlı Günleri

Yıl 1880. Bir mayıs günü. Edirne Valisi Müşir Rauf Paşa'nın çift körüklü faytonu Yıldız Sarayı'nın Koltuk Kapısı'ndan içeri girdi.⁽¹⁾ Haşmetiyle göz kamaştırıcı Büyük Mabeyn Köşkü'nü geçtikten sonra kavisli yolu takip ederek Harem Kapısı'na yakın durdu. Paşa, faytondan inmeden Tüfekçibaşı kulübesindeki nöbetçiye seslendi:

“Hadım Ağası'nı çağırın, gelsin!”

Paşanın gür kaşları çatıktı ve hafifçe kırılmış bıyık ile sakalları arasından çıkan sesi, bir yükten aceleyle kurtulmak isteyenlerdeki sabırsızlık belirtilerini taşıyordu. Az sonra Hadım Ağası ikinci avludaki Harem bölümünden koşarak geldi ve Paşa'nın arabadan inmesini beklemeye başladı. Başındaki fesine, kol kapakları ve yakası gümüş sırma işlemeli redingotuna, göğsündeki madalya bolluğuna bakılırsa, belli ki paşa, o gün için itina ile giyinmişti ve ne olduğu henüz anlaşılmayan bu angaryadan kurtulur kurtulmaz Büyük Mabeyn Köşkü'ne gidip devlet işleri ile uğraşacaktı. Hadım Ağası saygıyla eğilmiş olarak selam verirken arabadan iki yolcunun daha indiğini gördü. Bunlar, birinin 4,

(1) Her ne kadar Nüzhet Berkin'in ailesi, kız kardeşleri saraya getirenin Muhlis Paşa olduğunu belirtmiş ise de, Muhlis Paşa 1850'de, yani Hoşnaz doğmadan 26 yıl önce vefat etmiştir (bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/esad-muhlis-pasa>). 1879'dan 1882'ye kadar Müşir Mehmet Rauf Paşa Edirne valiliği görevinde bulunmuştur. (bkz. <http://www.edirne.gov.tr/gorev-yapmis-valilerimiz>)

diğerinin 9 yaşlarında olduğunu tahmin ettiği iki kız çocuğuydu. Korkuyla birbirlerine yapışık halde, Rauf Paşa'nın arkasında şaşkın bakışlarla etrafı süzüyorlardı.

Hadım Ağası hürmetkâr bir mesafede durup emir bekledi. Kaşları hâlâ çatık olan Rauf Paşa kızları öne doğru itti. "Zatı şahanelerine bu fakir kulunun hediyesidir," dedi. Ardından ekledi, "Aile Kafkas göçmeni. Çocuklar öksüz kalınca amcaları bana getirdi. Bunun adı Hoşnaz. Ablası da Kevser. Kızlar Ağasına gönderin. O ne yapacağını bilir."

"Yaşları nedir, malumatınız var mı?"

"Küçüğü 1293 doğumlu. Büyüğü de 1288."⁽¹⁾

Kızlar bu hiç tanımadıkları ama daha sonra Hadım Ağası olduğunu öğrendikleri adamın peşine takılıp gittiler. Harem Kapısı'ndaki tüfekçiler arasından geçip, alt kat pencerelerinin hepsinde demir kafesler olan bir binaya girdiler. Hoşnaz ile Kevser mermer zeminli holde ayakkabı çıkarmadan yürüyüp yürümekte tereddüt ederken Hadım Ağası terslendi, "Hadisenize!" Sonra ilk gördüğü kişiye, "Bunları Nigar Kalfa'ya götür" emrini verip ayrıldı.

Bu işle görevlendirilen genç cariyenin adı Gülnihal imiş. Bulgar asıllı ve güler yüzlü bir balıkçı kızı. İki kardeşi ellerinden tutup bahçedeki bir başka binaya soktu. Yukarı kata çıktılar. Girdikleri odanın duvarlarında kalem işi bezemeler vardı. Sehpaları süsleyen çifte kollu kristal şamdanlar, atlas döşemeli divanlar, parlak pirinç siniler göz kamaştırıyordu. Tavan, oymalı ahşaptandı ve dört köşesindeki yıldızlı madalyonlar içine yağlı boyayla çeşitli manzara ve çiçek resimleri yapılmıştı. Hoşnaz gözlerini bu görüntüden alamıyordu. Edirne'deki evlerinde üstünde geşik resmi olan parlak bir seccade duvara asılı dururdu, ama tavanı bu kadar süslü bir oda daha önce hiç görmemişti.

(1) Çocukların miladi takvime göre doğum tarihleri 1876 (Hoşnaz) ve 1871 (Kevser)'dir.

Onu baştan ayağa süzen Nigar Kalfa yanındaki halayıklara seslendi. “Aman şu cancağıza bir bakın. Mavi gözlü, sarışın. Nerelesin sen küçüğüm?”

Hoşnaz bilemedi. Ablası atıldı: “Edirneli.”

Nigar Kalfa bir tahmin yürüttü, “Çerkez olmalı bunlar. Gözlere baksanıza. Gök mavisi mübarek.”

Sonra Gülnihal’e döndü:

“Eh sen de yeni sayılırsın aramızda. Kendi kardaşların gibi göz kulak ol bunlara. Adap ve muaşeret öğret. Tırtıldan has ipeğe dönüştür. Avam takımından çıkıp saraylı olsunlar.”

Gülnihal, Hoşnaz ile Kevser’i hamama sokmakla başladı işe. Kızlar o kadar şaşkındılar ki, derileri soyulur gibi keselendiklerinde gıkları çıkmadı. Gözlerine kaçan sabun köpüklerine bile ses çıkarmadan dayandılar. Gülnihal kurnadan gümüş tasla aldığı sıcak suyu başlarından aşağı her döküşünde, bir “oooooh” çekiyordu. Ardından yumuşak peştamallarla kurulandılar, ayakları gül suyu ile ovuldu, saçlar taranıp örüldü, tırnaklar kesildi, üstlerine yedek dolabında saklanan süslü entariler giydirildi. En sonunda Gülnihal, Nigar Kalfa’ya eserini gururla gösterdi. “Aferin. İyi iş yapmışsın” dedi Kalfa. “Artık bunlar senin evlatların oldu. Ters bir hareketleri olursa cezayı sen alacaksın.”

Akşam olduğunda Gülnihal onlara yatacakları döşekleri gösterdi. Koğuş kapısına yakın olanı Kevser’in, onun bir sonrasındaki döşek de Hoşnaz’ın idi. Kızlar yumuşak çarşafalara, saten başlıklı yastıklara, pamuklu yorganlara alışıktı. Geldikleri ortamdaki ağır yün yorganlar onları anne şefkatiyle sarıp sarmalar, sabaha dek güvende oldukları hissini verirdi. Şimdi altına girdikleri pamuk yorgan ise kuş gibi hafifti. Yatak içinde her dönüşlerinde üstlerinden kayıyordu. Sabah kalktıklarında diğer halayıklar Hoşnaz’ın, Kevser’in döşeginde, ona sokulmuş olarak yattığını gördüler. Belli ki gece uyanıp yabancılık hissetmiş, yalınayak gelip ablasının koynuna girmişti. Büyükler bir süre için

buna göz yummayı ama daha sonra yatakları ayırmayı kararlaştırdılar.

Böylelikle Hoşnaz ve ablası Sultan II. Abdülhamid'in maiyetinde hizmet işlerinden sorumlu cariyeler arasında yaşamaya başladı. Cariyeler Hoşnaz'ı çok sevdiler ve akça pakça görünüşüne münasip bir isim buldular: Rengieda.

Rengieda saray terbiyesiyle büyüyor, dengeli, cazibeli, maharetli nasıl olunur, her genç cariyeye gibi o da etrafındakileri izleyerek öğreniyordu. Temizlik başlıca eğitim konusuydu. Ayrıca okuma, yazma, dans etme ve müzik dersleri de alıyordu.

Gülnehâl Bulgaristan'da söktüğü okuma yazmayı İstanbul'a saraya getirilince ilerletmişti. Hoşnaz ve Kevser'e adabı muâşeretin yanı sıra okuma yazmayı öğretti. Kızlar Kur'an ve hadis okumayı ise asık suratlı bir kalfadan öğrendiler. En sevmedikleri ders bu idi. Kendilerine bir anlam ifade etmeyen sesleri tekrarlarlarken dışarıdan gelen kuş cıvıltılarını duyuyor, bir an önce bahçeye koşmak için sabırsızlanıyorlardı.

Hoşnaz ve Kevser'e dans eğitimi için önceleri İnciseza isimli bir cariyeye görevlendirilmişti. Başka bir cariyeye ut çalarken dans hocası kızlara müziğe uygun hareketleri göstermekteydi. Hoşnaz gördüğü hareketleri aynen tekrarlarlarken yeni ismi artık Mihrişah olan Kevser sürekli olarak tenkide uğruyordu. İnciseza uzun süre kızgınlığını bastırabilse de en sonunda sabrı taşarak bağırды: "Burası Edirne'nin dış mahallesi değil, Mihrişah! Kaldırım kadınları gibi titreyeceğine, kolunu, bacağına zarif bir şekilde hareket ettirmeyi öğren. Seyredenler gölde kuğu süzülüyor sansınlar. Ya da bir yaprak rüzgârda sallanarak yere iniyor diye düşünsünler. Dene bakayım bir daha."

Oysa bu noktada artık Kevser'in dayanacak gücü kalmamıştı. Elleriyle yüzünü kapatarak ağlamaya başladı. O ağlayınca Hoşnaz da gözyaşlarını tutamadı. İnciseza o günlük dersi bitirdi ve bir hafta süreyle onları rahat bıraktı. Tekrar bir araya geldiklerinde hayretle gördü ki bu süre Kevser'e yaramış, vücudunu ve

kollarını istenilen biçimde hareket ettirmeyi öğrenmişti. İnciseza aslında bu gelişmeyi sağlayanın Hoşnaz olduğunu bilmiyordu. İki kardeş yalnız kaldıkları devrede her dakikayı değerlendirmişler, Kevser’in keskin hareketlerini yumuşatmak için devamlı talim yapmışlardı. “Hah işte, böyle, Mihrişah. Bak ne güzel dans ediyorsun şimdi. Böyle giderse ileride rakkase takımına bile girersin” demişti İnciseza.

Gerçi rakkase olmak gibi bir rüyası yoktu Kevser’in ama işittiği bu metih hoşuna gitti. Şükran dolu gözlerle Hoşnaz’a doğru bir bakış fırlattı.

Boş vakitlerde tığ yapıyor, yün örülüyor, kasnakta nakış işleniyor, bir elden sultanların kıyafetleri dikiliyordu. Yaz aylarında çimen üstünde müzik yapan Mızıkayı Hümayun sayesinde Hoşnaz’ın kulakları artık Avrupa’da bestelenmiş müziğin yanı sıra klasik Türk musikisi ile terbiye oluyor, Hacı Arif Bey’in klasiklerini ne kadar biliyorsa Chopin’in mazurkalarına da o kadar aşına... Hoşnaz artık Hamidiye marşını diğer bütün saraylılar gibi ezbere söyleyebiliyordu.

Gülnihal bazen onlara bildiği saray hikâyelerini anlatırdı. Bunlar arasında özellikle bir hikâye Hoşnaz’ın aklında o kadar yer etmişti ki, çok sonraları kendi torunlarına dahi anlatmıştı bunu: Haremde Fatma adında çok güzel bir kız varmış. Bütün harem ağaları bu kıza âşık olmuş. O da hepsine “Ben de seni seviyorum” der ve bir mavi boncuk vermiş. Bir gece harem ağaları gürül gürül yanan külhanın etrafına oturup sohbet ederken aralarından biri “Fatma beni seviyor” demiş. Bunun üzerine bütün harem ağaları “Hayır, beni seviyor” diye ayağa fırlamış. Bakmışlar olacak gibi değil, birbirlerini yaralamaktansa kıızı ortadan kaldırmaya karar vermişler. Fatma’yı tutup külhana atmış ve etrafında, “Fatma da külhanda yandı, yandı da aman” diye dans etmişler.

Saraya girdikten sonra Hoşnaz ve Kevser yemek servis asansöründe yukarıdaki sultan gözdeleri ile aşağıdaki mutfak görev-

lileri arasında yemek getir-götür işini yapmaya başladılar. Daha doğrusu Hoşnaz Kevser'in yardımcısı durumundaydı. Önceleri bir eğlence vesilesi olarak kullandıkları asansör bir zaman sonra alışkanlıkla eski çekiciliğini kaybetti. Gene de bu alandaki görevlerini senelerce sürdürmeye devam ettiler. Geçirdikleri bir deneyim onlara yaptıkları işi ciddiye almaları gerektiğini öğretecekti.

Bir gün Harem'in cariyeler kısmına Müşfika Kadınefendi'nin geleceği haberi etrafta yayıldı. Mutfaktaki aşçılar telaş içinde yemekleri hazırlamışlar, sahanları yukarı götürmek üzere taşıyıcı cariyeleri sıraya dizmişlerdi. Esas yemek olan hünkârbeğendi bakır kaplar içinde hiçbir aksama olmadan Kadınefendi'nin bulunduğu bölüme taşındı. Boşalan sahanlar geri getirildi. Hoşnaz ve Kevser hoşaf faslında görevlendirilmişlerdi. Kendilerine verilen maşrapaları bir tepsi içinde yukarı çıkardılar ve kapının yanında bekleyen Selvinaz isimli cariyeyle teslim ettiler. O da gidip saygıdeğer misafire ve onunla aynı sofrayı paylaşan kalfalara ikram edecekti. Hoşnaz ve Kevser boşalanları aşağı indirmek üzere kapıda dikilmiş beklerken, içeride bir gümbürtünün koptuğunu ve tiz bir çığlık atıldığını işittiler. Hoşnaz telaşlandı, ablasına “Ne yapalım, hemen aşağıya gidelim mi?” diye sordu.

“Yok, bekleyelim bakalım. Belki bizi yardıma çağırırlar.”

Biraz sonra Selvinaz süklüm püklüm odadan çıktı, arkasından da kızgınlıktan yüzü al al olmuş Nigar Kalfa. Kızı kulağından tutmuş asansöre doğru itekliyordu. “Sakar ördek!” diye haşladı onu. “Git, gözüm görmesin! Beceriksiz acemileri neden gönderirler buraya, bilmem.”

Hoşnaz ile Kevser kızla birlikte aşağı indiler. Öğrendiler ki, tam maşrapaların servisi yapılırken Kadınefendi alçak sedirde oturmaktan uyuşan ayağını rahatlatmak üzere bacağını gerdirmek istemiş ve bu arada istemeden ayağıyla Selvinaz'ın yolunu kapatmış. Bu engele takılan Selvinaz düşerken tüm hoşafı

Kadın efendi'nin üstüne dökmüş. Etraftakiler masada bulunan el bezleriyle hemen ıslak kıyafeti silmeye çabalarken, Müşfika Hanım, çok şükür, durumu gülerek karşılamış. "Ehemmiyeti yok, şimdi gider değiştiririm" demiş ama Nigar Kalfa'nın sarsak yardımcısı bir baş hareketiyle dışarı davet etmesini ve hemen o gün cariyeler kısmından alınıp acemiler bölümüne verilmesini önleyememiş.

Boş zamanlarında Hoşnaz ya tek başına veya ablasıyla birlikte saraydaki bahçelerde ve koruluklarda vakit geçirirdi. Kaplumbağalar, kurbağalar, kuşlar, sincaplar hep ilgisini çekerti. Bazen yerde bulduğu uğur böceklerini elinde gezdirir, bazen tesbih böceklerinin avucunda açılıp kapanmasını hayretle izlerdi. Susadığında yoluna çıkan mermer çeşmelerden birinden su içerdi. Bir seferinde kirlenen ayağını da çeşmenin altına tutup yıkamaya kalkmış ama tam o sırada oradan geçen bir cariyeden, "Şevketli Padişahımız Hazretleri'nin çeşmesine ayak uzatmaktan utanmıyor musun?" diye azar işitmişti. O günden sonra akan suyu sadece içmek için kullandı.

Eğer Nigar Kalfa iyi günündeysen Gülnihal'e kız kardeşlerle beraber hasbahçedeki gölde kayıkla gezinti yapması için izin verirdi. Gülnihal kürek çekmesini Varna'da balıkçılık yapan babasından öğrenmiş, zamanla kendisi de bu uğraşında usta olmuştu. Gene bir sıcak yaz günü kızları kayıkla gölün ortasındaki adanın dinlenme köşküne getirmişti. Kendisi köşkün dışında oturup *Parça Boğçası* dergisini okurken kızların kafes içindeki tavşanlarla eğlenmesine ve yanlarında getirdikleri havuçlarla onları beslemesine ses çıkarmamıştı. Tavşanlarla yeterince eğlendikten sonra sıra bina çevresindeki çiçekleri incelemeye geldi. Kız kardeşler kelebeklerin bir saptan diğerine uçmasını hayranlıkla seyrediyorlardı. Köşkün bahçesini tanzim eden bahçevan Mustafa, Hoşnaz'ın lalelere ilgisini görünce ona saksı içinde bir lale verdi. "Ancak toprağı kuruyunca su ver. Sakın suya boğma" diye tembih etti.

Nâzım Hikmet ve Nüzhet Hanım, (1922)

Bu kitap özel bir Türk kadınının, Nâzım Hikmet'le ilk evliliğini yapan Nüzhet Berkin'in ve yakın aile çevresinin yaşantısını, 1876'dan 1987 yılına kadar süren, yüz yılı aşkın bir devredeki sosyal ve tarihsel değişimler ortamında ele alıyor.

Çalkantılarla süren bu döneme ışık tutan romanda, Nüzhet Hanım ve Nâzım Hikmet'in yanı sıra, İttihat ve Terakki mensuplarıyla, sol fikirlere yatkın aydınlarla, felsefe, edebiyat ve sosyoloji tarihimize katkıda bulunmuş isimlerle de karşılaşma fırsatı buluyoruz.

www.remzi.com.tr

ISBN 978-975-14-2098-5

9 789751 420985